

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 na pol leta in 75c na tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.13 na tri mesece.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (April 30—18) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

MED NAMI NE SME BITI OMAHLJIVCEV IN MLAČNEZEV.

Marsikateri Slovenec v Ameriki, ki mu je še od mladih nog ostala molitev za cesarja in avstrijsko gosposko — za svoje tlačitelje — v možganih, je skimala z glavo, ko so prišle prve vesti, da se Slovenci v starem kraju vpirajo avstrijski gosposki in zahtevajo samostojno jugoslovansko državo. Marsikateri tak Slovenec ni hotel verjeti svojim očem, da je res, kar čita. Spomnil se je, kako ga je mati učila, da naj bo poslušen napram gosposki, kajti nji je dana oblast od Boga. Tako so ga učili kasneje v šoli in pri vojaki so mu vtepali v glavo, da je cesar gospodar na suhem in na morju, kateremu je prisegel zvestobo.

In vendar se je porodil obrat v mišljenju slovenskega ljudstva. Kar bi mogoče ne doseglo sto ali tisoč dobrih agitatorjev v desetletjih, so povzročili avstrijski mogotci s krutim preganjanjem še manj kot v treh letih. Slovensko ljudstvo je nekaj časa z grozo gledalo, kako njih najboljše može vlačijo v ječe in na vešala, ker so rekli kakšno nepremišljeno besedo. Ali ta strah je izginil, kajti avstrijska grozovlada ni mogla roditi drugega kot še večji odpor od strani slovenskega ljudstva, ki mora postati tako silen, da piše yes svet o njem in končno zmeha nasilnike in krvnike.

Fakt je, da se Slovenci puntajo proti avstrijskim mogotcem. Ta punt se izraža v pouličnih demonstracijah, sestankih deželno in državnoborskih poslancev in voditeljev socialistične, liberalne in slovenske ljudske stranke, ki izdajajo skupne komunique s svojimi zahtevami. Odprt punt vidimo v dezertacijah slovenskih vojakov na bojnih frontah.

Kaj pa ta punt pomeni za Slovence v Združenih državah?

Za Slovence, ki so postali državljani velike ameriške republike, je samoposebica, da podpirajo vladu Združenih držav z vsemi svojimi sredstvi v vojni proti nemški in habsburški avtokraciji. Seveda je to tudi dolžnost onih Slovencev, ki uživajo gostoljubnost Združenih držav in so še avstrijski podaniki.

Punt Slovencev v starem kraju proti dunajski kamarii je izreden poziv za Slovence v Združenih državah. Ta punt pravi Slovincem v Združenih državah: "Predsednik Wilson je dejal v svojih poslanicah, da se Združene države bojujejo za pravičen mir, proti militarizmu in za varnost svetovne demokracije. Nobenemu narodu se ne sme vsiliti vlade, ki je ne mara. Vidite, Združene države se bojujejo tudi za osvoboditev Slovencev izpod stoletne habsburške sužnosti. Dolžnost Slovencev, ki so še avstrijski podaniki, je pri podpiranju ameriške vlade ravnotako velika kot onih Slovencev, ki so ameriški državljani. Mladi in telesno sposobni fantje naj vstopajo v ameriško armado, v trgovsko in vojno ameriško mornarico, za vojaško in mornariško službo nesposobni Slovenci naj kupujejo obveznice svobode in vojnovarčevalne znamke. Vsakega Slovanca, ki se vrne po vojni iz Amerike domov, bomo vprašali, kaj je delal v Ameriki, ko se je vrnila gigantična borba med demokracijo in avtokracijo. Vprašali ga bomo, če je podpiral z vsemi sredstvi Združene države, da so izvojevale zmago. Smatrali bomo vsakega Slovanca za izdajalca svojega naroda, ki ni storil v svetovni vojni svoje dolžnosti napram Združenim državam. Zapomnite si te besede, kajti mi bomo strogi sodniki. Slovanca, ki ni storil svoje dolžnosti, bo zadelo zaničevanje vsakega naroda."

Te besede govori punt Slovencev v stari domovini Slovincem, ki žive v Združenih državah. V njih ni ognja, ampak govore, kaj smatrajo rojaki, ki trpe pod avstrijskim avtokratičnim režimom, za sveto dolžnost Slovencev, živeti v veliki ameriški republiki.

Slovenci v Ameriki, vzemite si te besede k srcu! Med nami ne sme biti omahljivcev in mlačnezev. Slovenci v starem kraju nas kličejo v vrste proti habsburški tiraniji

in kukavica je oni, ki se izogne temu pozivu in ne stori nič za poraz nemške in avstro-ograke avtokracije.

Dolžnost Slovencev je, da so na strani Združenih držav in da jim pomagajo po svojih sredstvih do zmage, kajti bojujejo se za najbolj pravično stvar — za osvoboditev malih narodov izpod tuje nadvlade in svetovno demokracijo.

Ne, med Slovenci ne sme biti omahljivcev in mlačnezev!

DOPISI.

Elkol, Wyo. — Delavske razmere so bolj slabe kot dobre. V tukajšnjem premogokopu se dela samo po tri do štiri dni na dva tedna. O draginji nimam dosti poročati, ker je povsod enaka.

Tudi naši rojaki so vsi segli po liberty bondih kljub slabemu salužku. V Prosveti sem čital o prodaji bondov pri društvu Studenček v Somersetu, Colo. Jaz jim čestitam na uspehu in jim kličem: Le tako naprej, da bomo čim prej zbili tega "peklenkega" kajzerja! Jaz za svojo osebo ga ne morem imenovati drugače.

V 103. številki Prosvete sem čital notico, oziroma poročilo iz glavnega mesta države Wyominga o uspešni kampanji za prodajo liberty bondov med tukajšnjimi rudarji. V tem poročilu je odstavček, da sta se dva Hrvata v Fronttiju uprla kupiti bonde, za kar so jih povaljali po smoli in kurjem perju. V dotičnem poročilu je pomota v toliko, da dotičnika nista Hrvata, nego zagrebčan nemčurja; med tukajšnjimi rojaki sta bila znana kot "ober" Stajerca. Toliko v pojasnilo, da se nebo delala z dotičnim poročilom krivica Hrvatom.

Collinwood, O. — V nedeljo 5. maja so priredili collinwoodski Gorenjci banket v korist S. N. Doma v Collinwoodu. Banket se je izvršil v popolno zadovoljnost navzočega občinstva. To je bila prva zabava te vrste, v korist S. D. D., da so jo priredili rojaki, doma vsi iz enega kraja v stari domovini. Iz poročila, priobčenega v 28. številki "Enakopravnosti" je razvidno, da se je nabralo prostovoljnih prispevkov \$31.85. Preostanek banketa \$58.65; skupaj v korist S. D. D., \$90.50. To pot so naši kremeniti gorenjski rojaki pokazali, da se v polni meri zavedajo potrebe za naš lastni delavski dom, kjer bi se zabavali in se počutili tudi bolj "domače", kot pa po raznih privatnih dvoranah.

Tudi direktorij S. D. D. obeta prirediti veselico v korist doma dne 23. junija. Nekdo bo imel priliko dobiti kravo, vredno okoli \$125; če se pa do tistega časa meso še bolj podraži, bo tudi krava predstavljala večjo vrednost.

Rojaki, pomagajmo vsi, vsak po svojih močeh, da pričenemo čim hitreje z gradnjo našega doma.

A. L.

Greensburg, Pa. — Naša naselbina je majhna, zato prihaja iz nje tudi tako malo dopisov. To bi bila moja razlaga, če bi me vprašali za mnenje.

Delavske razmere v tej okolici so nekako srednje. Dela se po različnih tovarnah in premogovnikih in to vsak dan, toda zaslužek je picek napram sedanji draginji.

Tu poslujejo štiri podporni društva, kar menda popolnoma zadostuje za društvene potrebe tukajšnjih Slovencev. Tudi smo se vsi zedinili za gradnjo lastne dvorane. Na izredni seji članstva v zadevi doma smo sklenili kupiti, oziroma smo že kupili stavbišče od Martin Kovača. Upamo, da se nam bo akcija za gradnjo doma izvršno posrečila, kajti med nami vlada sloga, s katero se da premagati večkrat zelo težke ovire.

Poročil se je rojak Matevž Kristan z gđe. Frančiško Drenel. Poroka se je vršila 6. maja. Mlademu paru želimo obilo sreče.

M. Paulin.

Pleasant Valley, Pa. — Ker je že stara in priljubljena navada dopisnikov, da skoro vsaki prične najprej z opisovanjem delavskih razmer, se bom tudi jaz držal tega predmeta. Dela v tukajšnjih premogovnikih je dovolj, zaslužek je pa odvisen od prostora v rovu, kakor tudi od delava. Tudi tu se včasih zasluži komaj za najpotrebnejše življenske potrebščine.

18. aprila se je vrnil tu

shod, ki ga je sklicalo društvo Slovanija, št. 41. SNPJ. za kampanjo tretjega vojnega posojila. Na tem shodu smo izrekli lojalnost napram Zedinjenim državam in sprejeli tozadevno resolucijo.

Slovenci so podpisali za \$4.200 (raje še nekoliko več, kajti svota mi ni znana prav natančno) bondov vojnega posojila. Na shodu je bilo podpisane za \$1000 vojnega posojila in kupili so za \$85.15 vojno varčevalnih znamk. Iz tega lahko razvidite, da se je naš shod izvršno obnesel, kar je vsekakor v kredit tukajšnjim Slovincem.

Priporočam, da bi se ob drugih takih prilikah vsa slovenska društva v naselbini združila ter vodila skupno agitacijo in si nabavila za to potrebne listine in pojasnila. Dobro bi bilo, če nam bi mogli glavni uradi naših jednot in svetovi v tem oziru na roko ter nas oskrbovali s takimi listinami. Vsekakor bi bilo dobro več pojasnila, da bi po lagoma morda izginilo ime "Austrians", pod katerim nas še vedno nazivajo po mnogih naselbinah, in bi se utrjevalo naše pravo ime Slovinci ali Slovenci kot nas nazivajo v novejši dobi.

Večina rojakov sedaj kupi bonde ali znamke pri družbi, pri kateri dela; družba potem v svojih poročilih ne pove, kakšne narodnosti so tisti njeni delavci, ki so kupili bonde; če pa poda kako izjavo tudi glede narodnosti njenih delavcev, gre navadno v prilog kake druge narodnosti, poleg tega se pa v takih poročilih, ki jih izdajajo družbe, nazivajo Slovenci s kakim spakiranim imenom. Če kupujemo bonde in znamke potem svojih društev, nas zato družba ne bo smela odslavit.

Kar se tiče tukajšnjih Slovencev, moram reči, da si boljše složnosti akoro ne morete predstavljati kot vlada med nami. To se posebno opazja pri prireditvah najsiho kateregakoli društva; dvorano napolnijo do zadnjega kotička.

Ena stvar je, za katero ne vlada tukaj dovolj zanimanja in to je Slovensko republikansko združenje. Ideje in cilji te organizacije so lahko vsakemu znane, ker se je o tem že dovolj pisalo v Prosveti; rečem le toliko, da bi bilo skrajno potrebno, da se vsi ameriški Slovenci zavamejo za stvar, da bomo s tem svetovni javnosti dokazali, da je nam v resnici zelo mnogo lažje na tem, da dosežemo avobodo. Po besedah predsednika Wilsona so jo pravzaprav deležni le tisti narodi, ki jo sami zahtevajo; to je, da se ne sme nobenega naroda siliti pod vladu, katere ne mara. To naj naši rojaki razmišljajo in pomagajo starokrajским Slovincem v boju za njihove pravice.

Pleasantvalčan.

Toole City, Utah. — Četudi nisem naročnik Prosvete, sem vsoeno njen zvesti čitatelj, ker se mi njeno gradivo najbolj dopade.

Toole je mestec, iz katerega se je poročalo v Prosveto le parkrat, dasiravno so se tu naselili Slovenci okoli leta 1911, ko so tu zgradili rudotopilnico. Z delom gre še precej dobro in tudi plača ni preslaba (od 45 do 75c na uro). Tu je zaposlenih precej Slovencev, nekaj se jih je na izselilo v druge kraje. Ker ne prihajajo Slovenci več v Toole, smatram, da je temu vzrok dopis M. Pogošleca v G. N., kjer je poročal, da v tukajšnji topilnici Slovenci ne dobe dela in sploh nobeden, kdor prihaja iz Avstrije. Tisto poročilo je bilo sicer resnično, toda pozneje se je družba premislila, in sedaj vzame v delo vsakega, če ima le nekoliko življenja v sebi.

Četudi se nahajamo daleč na zapadu, naša naselbina ni ena z drugih v društvenem oziru. Vsi smo člani enega ali drugega slovenskega društva.

Nevarno sta obolela rojaka Martin Nemani in Josip Bizjak. Priljubljenima tovarišema želimo vsi skorajšnega okrevanja.

Kakor po vzvodu, velja tudi tukaj klic: Slovenci, pristopajte k

društvom, ki so za vas najboljše podpora v slučajih bolezni in nesreče.

J. Zor.

Barton, O. — Že čez leto živim v tem mestu, pa še ni bilo dopisa v dnevniku Prosveta, ki bi ovekovečil Barton.

Tu so zastopane različne narodnosti, toda Slovencev nas je komaj za eno dobro deputacijo. Vseh skupaj je nas približno 15, med temi dve družini, drugi so samci.

Delavske razmere so precej povoljne. Od časa zimskih počitnic delamo s polno paro. Delo se lahko dobi. Če si pred gotovo dobo prišel vprašati za delo, so te nekoliko postrani pogledali, toda dela nisi dobil; sedaj imamo v tem oziru zadoščenje, kajti sedaj je ibos sam vprašuje, če hoče delati. Le pojdi mimo rova, pa ti že namiguje z vprašanjem, če hočeš dela. Tistega zadiranja kot takrat, ko je bilo vsepolno brezposelnih delavcev, sedaj ni, kajti ti z delavci postopajo mnogo u ljudejše.

Tu je pet premogovnikov, v katerih dela približno osemsto premogarjev. Kar se tiče zaslužka, je stvar odvisna v prvi vrsti od prostora. Na dobrem prostoru se lahko zasluži \$5—8 dnevno. Tukajšnja podružnica premogarske unije lastuje veliko poslopje, v katerem je nastanjena konsumna prodajalna, ki precej dobro uspeva; lahko bi pa še mnogo bolj, če bi bilo med ljudmi nekoliko več sloge ter zanimanja za delavske koristi. Dobe se ljudje, ki pravijo, da se za denar kupijo potrebščine, kjer se hoče. Tega seveda ne pomislijo, da živimo v času vesplošne draginje. Če nam družba poviša plačo za 1 cent, bomo plačevali potrebščine 5 centov dražje. V konsumu lahko ostanemo pri normalnih cenah. Povišanje delavske plače se mi zdi, kot da dajejo ljudem korajžje, da še bolj trdo delajo in se mučijo v mnenju, da sedaj lahko precej več zaslužijo. V resnici pa niso prav nič na boljšem.

J. Skof.

Barberton, O. — Bilo je tiste dni lažljivega aprila, ko je kot strela z jasnega neba udaril na nas pečlarje uredniški apel, naj se poboljšamo z našimi solnčnimi rožami, fenei in drugo tako ropotijo, da ne bomo delali toliko "trubelnja" našim urednikom. Dobro, sem si mislil, naj bo, pa sem se potni ves mesec april, zdaj bom pa vzel puško v roko, pa sprožil kar na slepo srečo, pa četudi zadnem kozla, nič ne de.

Veste, naše pečlarje je zadnjič naša "collinwoodska Jera" res nekoliko preveč "ošinfala", pa jaz ji tega ne štejem v greh, ker ji gre že nekoliko na "levo". Ko bi ona sama prišla v Barberton, bi se lahko kmalo prepričala, da smo izvršni rokodelci pečlarskega kalibra in po starokrajško rečeno: "fejst fantje". Jerica, kar nič se preveč ne huđuj, kajti enemu boš gotovo tudi ti nastavila zanko. Da, pač, taka je usoda pečlarja; vsak si lasti pravico, da ga kritizira, zapostavlja in v času krize imajo prednost v tovarnah oženjeni mošje, dasiravno so pečlarji mnogo bolj spočiti in bi lažje prenašali naporna dela, kot mošje, ki morajo pomagati doma ženi in potem delati še v tovarni.

Barbertonske razposajenke niso tako okrutne z nami, ubogimi pečlarji, kot razni reformatorski pesimisti, ki so obupali že sami nad seboj, pa se potem ujedajo nad pečlarji zato, ker smo še "ledig in fraj".

Le, da so naše dve preveč zaposljene v "pavdranju". Razni "pavdri" in "federbajsi" so pri nas sedaj zelo v modi. Zadnjič enkrat sem slučajno prišel skupaj z "ongavo" Špelo. Prišel sem bil v precejšino zadrego, kajti že skoro na jeziku mi je bilo vprašanje, po čem je sedaj funt moke. Naše Američanke dajo zelo veliko na živopoto in umetno slikarstvo živih obrazov. V tem so prave umetnice. V kuhinji nimajo ugleda in nekateri celo trdijo, da še vode v lonec ne znajo skuhati. Ker nimam smisla za slikarsko umetnost živih obrazov in ker nisem navdušen za kuhano vodo, sem sklenil, da ostanim tudi v bodoče na takem stavu, kot sem sedaj. Čakal bom, da pride prvi cvet slovenskega dekleta, ki bo pridnih, delavnih rok in ne bo po nepotrebnem trčila moke in "pavdrov". Zaljubljen tako nisem sedaj. Kdo bi se

daj sploh ljubil navadne zemljanke, ko je dovolj ljubezni v prosti naravi. Kamor se obrneš, opaziš, da je vse v cvetju; vsa narava je praznično oblečena. Vse je razkošno veselo, vse praznično. Že od nekdaj sem ljubitelj narave in te ljubezenaki čut do narave me bo spremljal skozi vse življenje.

Zadnjič enkrat sem se šel nekoliko "prezračiti" v bližnji park. Seboj sem mimel tudi priprave za sprejemanje brezličnih brzojav in res sem jih ujel par. Prva je bila iz Loraina, O.; bila je črna obrobjena. Zlodja, sem si mislil, tale bo pa nekaj opasnega, gotovo im sam Lucifer svoje krepilje vme Well, kar "če" naj bo; razvilam ključ brzojavke, katere sel je bil, naj se vendar požuri po nagrado tisoč dolarjev.

Druga je bila iz nekega bližnjega kraja. Ta je bila vsa parfumirana in z rdečim obrobjena. Mislim, da imajo tu sami ljubitelji ageljev opraviti z menoj. Ta da bila je navadna "prtožaga", ki jih je danes toliko na svetu. Fant se mi je pritoževal, da mu njegova boljša polovica ravno pred poljubom pete odnesla. To je fanta spravilo v tak položaj, da se spati ne more. "Ježesta", se si misli, taka malenkost ti te aree? Koliko princezin je že menoj tako napravilo (prav prav vse, kar sem jih poznal), se še ne jokam, ker taka stvar vredna joka. To se lahko pripade vsakemu zemljanu.

Frank Boh.

Gowanda, N. Y. — Slovenski naselbine v državi New York, izvzamejo mesto New York, so slovenski javnosti le malo znane. Vzrok temu je, da se do zadnjega časa ni mnogo pisalo v slovenske liste o gibanju rojakov v newyorkskih naselbinah. Pred enim letom sem jaz prišel v to mesto, bila Prosveta tu še neznan list, tudi naša SNPJ. je bila znana po imenu. Pozneje smo ustanovili društvo klub nasprotovanju, je prihajalo od gotove strani, posluje sedaj pod številko 325 N. P. J. in razmeroma dobro preduje. Prosveta pa zahaja danes skoraj v vsako slovensko hišo.

Slovenska kolonija šteje le nekaj sedemdeset Slovencev, kar veča ni nobena množica, ki bi bila dovolj velika za podvzetje to večje narodne institucije. To ne velja za našo naselbino, kar mi smo se zavzeli za idejo gradnje Slovenskega doma kljub našemu malemu številu in upam, da bo stvar tudi izpeljali in s tem delovali večjim slovenskim naselbinam po Ameriki, kaj se vse lahko dela z druženo akcijo, če se ljudje v resnici zavamejo za stvar. Banje za lastno poslopje imamo sedaj v polnem teku. Tudi naša naselbina noče zaostajati za drugimi na kulturnem polju. Tudi smo spoznali, da potrebujemo poslopje, o katerem bomo lahko reči, da je naša last, naša šola, naša zabavišče in gledališče, naše kulturno arredišče. Mi smo trdno priprani, da tudi male naselbine potrebujejo lastne prostore za kulturne in društvene potrebe. Veda je veliki naselbini lažje siliti na slovenske domove, kot majnim naselbinam. Kljub temu, nas je razmeroma malo, se nis ustrašili težav tega podvzeta. Skupno akcijo vseh tukajšnjih jakov bomo zgradili poslopje, bo odgovarjalo potrebam naše selbine.

Ob prvi ugodni priliki vam bomo sporočili več podrobnosti o našem namerovanem domu, kar bo reke v večjih naselbinah gotovo nimalo. Na tukajšnje Slovence apeliram, da se drže zahtevane ter delujejo za naš cilj, ki bo ponos naše naselbine, kadar bo vršen. Vse ovira se da odstrani, če je zato med ljudstvom volja in želja po skupnem delu. Slovenci v Gowandi za skupno delo, oni hočejo last slovenski dom, zato ga bomo tudi imeli.

Thomas Cebanek.

SENAT JE SKLENIL, DA PRINESE CENE ZA POLJEDELSKO ORODJE.

Washington, D. C. — Senat Thompson iz Kansasa je predložil resolucijo, ki odredja, da vsa obrtna komisija preišče prodajne cene stroške za poljedelske stroje in orodje.

Resolucija zahteva, da se določi, če ne obstoji dogovor med cen za poljedelske stroje in orodje.

